

ASPECTE NEGATIVE ALE VIEȚII COTIDIENE ARGEȘENE ÎN TIMPUL OCUPAȚIEI GERMANE DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

DRAGOȘ CHISTOL^{*}
ANA-LAURA CHISTOL^{**}

În afară de suferințele, dezastrele și lipsurile provocate de un război, pentru unii acest eveniment este un bun prilej de îmbogățire. Fie că vorbim de speculanți, hoți, dezertori, simpli colaboratori sau oameni angajați politic din convingere, aceștia au fost totdeauna lipsiți de scrupule și au fost percepuți de ceilalți ca trădători ai cauzei comune, interesul lor particular fiind deasupra interesului general.

În timpul Primului Război Mondial societatea românească nu a fost scutită de astfel de indivizi, ba dimpotrivă, au fost destui și au reprezentat o problemă și după terminarea acestuia. Spre exemplu, vorbind despre armată, care ar trebui să servească drept model de disciplină, corectitudine, verticalitate morală, în momentul retragerii în Moldova mulți soldați au profitat de dezordinea creată pentru a nu-și urma unitățile și s-au întors acasă. Unii din ei s-au dedat la furturi și tâlhării, s-au pus în slujba autorităților germane, au îndeplinit misiuni, au terorizat populația, devenind practic agenți activi ai Puterilor Centrale. În ceea ce-i privește pe oamenii politici angajați în administrația publică locală, unii dintre aceștia s-au purtat rău cu populația, au fost lipsiți de demnitate, având o atitudine scandaloasă. Chiar și unii cetățeni au demonstrat că le este străin spiritul civic, mai mult, că pot face rău semenilor.

Dosarele existente la Arhivele Statului, filiala Argeș, relevă o mulțime de abuzuri, furturi, tâlhării și escrocherii săvârșite de autoritățile publice locale, militari sau cetățeni.

În ce-i privește pe militari, menționez doar două exemple. Astfel, la 27 august 1918, maiorul Teodor Sturza, din Regimentul 4 Roșiori, a delapidat bani din casieria regimentului și a fugit cu ei¹, nefiind prins nici chiar după un an². Al doilea caz este cel al unui sublocotenent sârb, Liubomir Blajici, care, aflându-se în trenul București-Craiova în drum spre Serbia, a fost jefuit de un grup de soldați români fiind lăsat fără

^{*} Muzeul Județean Argeș, Pitești.

^{**} Școala Generală „Liviu Rebreanu” Mioveni, județul Argeș.

¹ Arhivele Naționale, filiala Argeș, fond Prefectura Județului Argeș, dosar nr. 22/1918, f. 25.

² *Ibidem*, f. 29.

bagajele în care avea haine, alimente și bani. Supărarea lui era atât de mare, încât voia să găsească un ziar unde să spună că „în România a fost victima unui furt în tren”³.

În ceea ce-i privește pe funcționarii publici, pe primari, viceprimari, consilierii comunali și notari, în loc să se afle în slujba cetățenilor, au uzat de funcție pentru a se îmbogăți sau pentru a beneficia de alte avantaje. Astfel, viceprimarul din Bascov împreună cu un soldat german au furat de la un localnic suma de 120 lei. De asemenea, în preajma Crăciunului, când oamenii tăiau câte un brad de Sărbători, același viceprimar îi amenința pe locuitorii comunei că vine cu soldații nemți pentru a-i pedepsi, acesta fiind un pretext pentru a obține de la aceștia bani, carne și alte avantaje de la soțiile mobilizaților⁴.

Primarul comunei Suseni, Radu Constantinescu, în timpul ocupației germane, sub pretext că rechiziționează produse pentru armata germană, și-a însușit de la familia Amzăr din localitate următoarele: trei cai, patru boi, două vaci, patru porci, nouă care de porumb, două cazane mari din aramă și 100 lei⁵. Christian Florea Amzăr declara în plângerea adresată Prefecturii Județului următoarele: „Am fost persecutat de primar sub cuvânt că insult armatele de ocupație, amenințându-mă că va interveni să fiu trimis în lagărele din nordul Germaniei. Mi-a spus că aici nu mai comandă domnii generali Prezan și Averescu, ci faimosul general von Mackensen, care ne-a dat bătaie. M-a întrebat ironic ce-am făcut în Moldova? Am stat ca porcii în tranșee și-am făcut România Mare compusă din șapte județe⁶... Nevestei mele i-a spus că el e Dumnezeuul nostru... iar germanii vor fi pururea stăpânitorii noștri”⁷.

Josnicia morală a unor reprezentanți ai autorităților publice reiese și din exemplul următor: Ion Costilă, primarul comunei Vălsănești, în timpul ocupației germane a luat în antrepriză de la inamic căratul buștenilor din pădurea moștenitorilor colonelului Drăgulinescu la gaterul din proprietatea sa, neplătind locuitorilor muncile făcute pentru scoaterea și căratul buștenilor. Același primar, împreună cu notarul, s-au dovedit a fi și turnători, denunțându-i pe locuitori sub motiv că ascund produse și cazane de aramă⁸ și dezvăluind trupelor germane faptul că un ofițer rus evadase dintr-un lagăr al Puterilor Centrale și încerca să se salveze fugind în Moldova⁹. Un alt individ, Daniel Popescu, ajutor de primar în comuna Cepari, îi turna nemților pe cei care treierau grâu; ticăloșia sa era atât de mare, încât chiar un comandant german i-a zis „să mai închidă un ochi că mor oamenii de foame”¹⁰.

Aceeași ticăloșie este demonstrată și de doi consilieri ai comunei Zărnești, Tănase Diaconescu și Bucur Grădișteanu, care au rechiziționat diferite produse alimentare, au primit banii de la autoritățile germane, dar nu i-au înmănat sătenilor; în aceasta adăugându-se faptul că cei doi au luat prin jaf de la săteni fasole, nuci, cartofi, semințe de cânepă, păsări de curte (găini, curci, rațe, găște), lână, piei și tutun¹¹.

³ *Ibidem*, f. 40.

⁴ *Idem*, dosar nr. 221/1919, f. 6.

⁵ *Ibidem*, f. 12-14.

⁶ *Ibidem*, f. 13.

⁷ *Ibidem*, f. 12.

⁸ *Ibidem*, f. 70.

⁹ *Ibidem*, f. 120.

¹⁰ *Ibidem*, f. 316.

¹¹ *Ibidem*, f. 249-250.

Uneori, locuitorii căpătau mai multă înțelegere de la ocupații germani. Prin telegrama din 3 iunie 1918 (nr. de înregistrare la Prefectură 4246/5 iunie 1918) Statul Major Economic German a dispus ca fiecare locuitor să furnizeze un ou pe săptămână pentru fiecare găină ouătoare și trei litri de lapte pentru fiecare vacă. Totodată, textul telegramii preciza primarilor că pentru cei care nu pot preda nici aceste cote „să se renunțe la vreo pedeapsă procedându-se în tot cazul cu indulgență”¹². Această precizare a fost necesară deoarece unii primari rechiziționau aceeași cantitate de produse de mai multe ori, fără bon și fără bani, motivând că nu au primit cotele și în acest fel însușindu-și respectivele produse¹³.

Războiul a reprezentat o afacere nu numai pentru reprezentanții administrației publice locale, ci și pentru persoanele care aveau relații privilegiate cu armata germană și cu funcționarii corupți. Astfel, locuitorii comunei Corbeni îi reclamau pe frații Constantin și Nicolae Atanasiu că au achiziționat brânză de la săteni pentru Comandatura Germană, germanii au plătit brânza, dar cei doi frați au dat oamenilor sume mai mici¹⁴. Mai mult, luau vite, porci, păsări de la săteni, pe care mai apoi le vindeau, făcând contrabandă¹⁵. Sau este de menționat cazul unor proprietari de pământ din comuna Mușești care și-au lucrat moșiile cu munca gratuită a țăranilor. Unul din proprietari, Vasile Maltezeanu, care avea o moșie și în Fetești, județul Ialomița, prin intermediul administrației germane i-a luat pe săteni o lună de zile să-i muncească acea moșie, neplătindu-le nici un leu¹⁶.

Sărăcia provocată de război era accentuată și de indivizii care aveau vite de muncă și cereau prețuri mari pentru arătură (100-150 lei/pogonul), oamenii săraci, în special văduvele, neputând plăti lucrările și, în consecință, neputându-și ara pământul¹⁷. Văduvele și femeile singure mai aveau de îndurat și batjocura consătenilor care profitau de vidul de autoritate creat prin retragerea în Moldova și se dedau la acte de tâlhărie. De exemplu, locuitori din Moșoaia, Hințești-Smeura și Papucești au intrat cu forța pe proprietatea unei femei singure cu scopul de a o jefui. I-au tăiat o parte din pădure, i-au furat fânul, după care au dat foc restului de pădure¹⁸.

Reflexele căpătate în timpul ocupației germane s-au păstrat și după terminarea războiului. Este cazul locuitorilor comunei Mușești care se plâneau într-o petiție adresată Prefecturii că un escroc a pus mâna pe lăptăria din localitate și că-i obligă pe săteni să aducă mai mult lapte chiar decât îi obligau nemții. Laptele nu îl plătea integral și nici conturi nu le deschidea la Banca Populară din localitate¹⁹. Abuzurile primarilor au continuat și ele. Locuitorii comunei Rătești îl reclamau pe primarul Marin T. Alexe deoarece vitele ce au fost repartizate comunei prin ajutor guvernamental în loc să ajungă în proprietatea văduvelor, orfanilor și invalizilor, au fost însușite de el²⁰. În alt

¹² *Ibidem*, f. 275.

¹³ *Ibidem*, f. 232 și f. 269.

¹⁴ *Idem*, dosar nr. 212/1919-1920, f. 61.

¹⁵ *Ibidem*, f. 111; *Idem*, dosar nr. 23/1918, f. 13, 14 și 22.

¹⁶ *Idem*, dosar nr. 212/1919-1920, f. 117-119.

¹⁷ *Ibidem*, f. 101 și 102.

¹⁸ *Idem*, dosar nr. 18/1918, f. 185.

¹⁹ *Idem*, dosar nr. 19/1919, f. 197. În timpul războiului germanii creaseră Bănci Populare care preluau produsele de la țărani plătindu-le fie bani, fie deschizându-le conturi în bancă.

²⁰ *Idem*, dosar nr. 221/1919, f. 289.

caz, doi ciobani din județul Muscel, fiind în trecere cu 45 de oi prin județul Argeș, la 21 noiembrie 1918, au întâlnit o coloană de soldați germani aflați în retragere. Germanii i-au arestat pe cei doi și le-au confiscat oile, după care și-au continuat drumul până la Râmnicu-Vâlcea, acolo întâlnind un alt cioban, arestat și el, care avea 400 de oi. În cele din urmă, un maior german îi pune în libertate pe cei trei mocani cu cele 445 de oi, și, în plus, le mai dă 250 de oi pentru a le restitui unor cetățeni din Curtea de Argeș. Cel cu 400 de oi, prin vicleșug, îi convinge pe ceilalți doi să plece la Curtea de Argeș să dea de veste despre restituirea oilor, după care pleacă cu întreaga turmă, adică 695 de oi, spre Teleorman, crezând că i se pierde urma²¹.

După această prezentare, întrebarea firească este cum au reacționat autoritățile statului la sfârșitul războiului, cum au fost pedepsite aceste dezertări, abuzuri, furturi și tâlhării. Unii primari, știindu-se vinovați, și-au dat demisia²². Alții au fost demisi de Prefectură²³. Dezertorii și-au văzut liniștiți de viață, la fel ca cei care au luptat cu adevărat pe front. Hoții au rămas cu bunurile furate. În nici unul din cazuri nu a fost începută urmărirea penală, sau, dacă a fost începută, dosarele au fost închise în cele din urmă. Rezultatul? Cuvintele lui I. G. Duca din *Memoriile* sale sunt elocvente: „Am lăsat ca sancțiunile tuturor vinovaților războiului și ale ocupației să le dea opinin publică, conștiința națională a generațiilor de astăzi și verdictul istoric al generațiilor de mâine. Făcut-am bine? Făcut-am rău? Veșnică întrebare și permanentă controversă. Personal, cred că oricare ar fi fost greutățile, câteva sancțiuni ar fi trebuit date. Prea am dat lumii spectacolul că România e țara impunității. Pentru educația morală a acestui popor, înfierarea legală a vinovaților s-ar fi cuvenit și desigur că prin pildele date atunci am fi înlăturat multe scăderi ulterioare, care au înăbușit dorul de bine și setea de dreptate ce ne însuflețesc neamul”²⁴.

²¹ Idem, dosar nr. 212/1919-1920, f. 47 și 48.

²² *Ibidem*, f. 64 și f. 291. De exemplu, primarul din Rătești, care și-a însușit vitele sătenilor, în demisia înaintată Prefecturii invocă „o suferință la ochi pentru care urmează să-mi caut restabilirea sănătății”.

²³ *Ibidem*, f. 70.

²⁴ I. G. Duca, *Memorii*, vol. IV, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 197.